

V spomin

Bogdan Gradišnik (1946–2025)

V soboto, 14. junija, je odšel Bogdan, malo skrivnostno in zelo posebno, v svojem slogu. Nič ne vemo o tem, zakaj in kako, vemo le, kdaj in da je nepreklicno. A Bogdan nikoli ni bil »mož brez posebnosti« in predvsem ni bil vsakdanji slehernik. Bil je prevajalec, ki se je strastno zapisal besedilu, ki ga je imel v rokah. Znan je bil po tem, da ni skoparil s prevajalskimi opombami, v katerih je bralcu, ki ga je imel pred očmi, olajšal razumevanje teksta in širil obzorje. Ni pa se strastno zapisal samo besedilom, ta pojem ga je dokaj dobro označeval tudi v splošnem. Strasten – vroč in nikoli mlačen – je bil tudi na drugih področjih, ko se je recimo za kaj zavzemal ali čemu nasprotoval. Strastna je bila – naj ne zveni patetično – tudi njegova

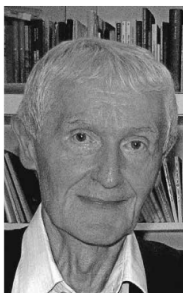

FOTO VINKO AVSELMAN, DŠP

ljubezen do kakovostne slovensčine, zato pa nič manj strastna averzija do vsega izposojenega, nečistega v njej, še posebno srdito se je spopadal z načelom, ki ga je izumilo postmoderno udobje, da naj bi raba posvečevala normo. Polemična drža je bila sploh v središču skoraj vseh njegovih zapisov o prevajanju. V tem je idejno sledil očetu Janezu Gradišniku, ki je navdušil sina tudi za jezikovno iznajdljivost na področju izumljanja novih besed. Vsaj zgoščenko lahko, kolikor vem, pripišemo iznajditeljskemu geniju Bogdana Gradišnika. Njegov prevodni opus je izjemen in vsestranski. Podovnil je vrsto mojstrovin angleških in ameriških prozaistov, med drugim Edith Wharton (*Čas nedolžnosti*), Nathaniela Hawthorna (*Hiša sed-*

merih zatrepov), Isaaca Bashevisa Singera (*Rodovina Muškata*), Davida Herberta Lawrencea (*Beli pav*), Louisa Adamiča (*Dinamit*), Herberta Georgea Wellsa (*Vojna svetov*), Kurta Vonneguta (*Časotreski*), iz hrvaškega in srbskega jezika pa romane Anđelke Vučetića (*Dan aretacije Vile Vukas*), Mladena Oljače (*Molitev za moje brate*), Dalborja Cvitana (*Erwin in norci*) ... Ob tem je prevajal kratko prozo in poezijo, pa tudi strokovne in znanstvene monografije. Najopaznejša med njimi so kapitalna dela, ki so dolgo čakala na prevod v slovensčino in v Bogdanu našla prevajalca pravišnje kompetence, energije in predanosti. Na primer pionirsko delo na področju politične ekonomije *Bogastvo narodov* Adama Smitha, na katero smo Slo-

venci čakali več kot 200 let, *O nastanku vrst Charlesa Darwina*, eno od najodmevnejših del v zgodovini znanosti in kulture nasploh, *Dnevnik raziskovanj s področja naravne zgodovine in geologije* istega avtorja, slavna *Utopija* Thomasa Mora, v kateri je poskušal avtor izoblikovati vizijo idealne države, in filozofska razprava *Večni človek* Gilberta Keitha Chestertona. Njegovo jezikovno izvedenost, posebno privrženost izvirniku in predanost bralcu so zgodaj opazili tudi pri Društvu slovenskih književnih prevajalcev in Bogdanu že leta 1985 podelili Sovretovo nagrado za prevod dela *Hip 1 in Hip 2* Antonija Isakovića. Za prevod filozofske razprave *Večni človek* Gilberta Keitha Chestertona je leta 2017 prejel Jermanovo nagrado.

Ob tem se je Bogdan preizkusil tudi kot leksikograf – sestavil je *Nemško-slovenski in slovensko-nemški žepni slovar* – in celo pri filmu. V mladih letih je igral v dveh kratkih dokumentarnih filmih: *Samomorilec* (1966) in *Zurigo* (1966). Z isto energijo in vitalnostjo, kot je osvajal zahtevne prevajalske vrhove, se je loteval tudi vrhov v svetu narave. Tudi tu je bil večino, ma samohodec, kot je bil samotar v prevajalskem poklicu, a samohodec je bil v glavnem zato, ker je lahko le malokdo sledil njegovemu pohodniškemu tempu. Oditi zjutraj iz Ljubljane na vrh Triglav in se do večera vrniti domov je bilo zanj nekaj samoumevnega. Nekje je zapisal: »Odkar pomnim, uživam ob branju vsakovrstnega

gorniškega slovstva od J. Kugyja, H. Tume, A. Stritarja, V. Habjana, M. Kmecla, T. Mihelića do A. Mašere, če naštejem le tiste, ki so mi najbolj pri srcu. Ti mojstri so me utrdili v prepričanju, da je ljubezen do gora neločljivo povezana z ljubeznijo do rodnega jezika.« Z Društvom književnih prevajalcev, katerega član je bil, je imel ambivalenten odnos; včasih se je polemično čemu upiral, včasih vroče plediral za kaj, vedno pa je kalil vode društvenega samozadovoljstva in tako zahteval več premisleka o stvareh. S tem je društvu dal več, kot se je morda zdelo. Tudi kot takega – ne le kot izjemnega prevajalca in človeka prvinske energije – ga bomo pogrešali.

STEFAN VEVAR